

WERKBLADEN

Bij DE STAD EN DE OORLOG, ENKHUIZEN IN BEZETTINGSTIJD

HOOFDSTUK 1 Kindertijd, oorlogstijd

HOOFDSTUK 2 Mobilisatie

HOOFDSTUK 3 De overval

HOOFDSTUK 4 De Duitsers komen!

HOOFDSTUK 5 Bombardement op de Oostertuinstraat

HOOFDSTUK 6 Joden in Enkhuizen

HOOFDSTUK 7 De Ondergrondse en onderduik

HOOFDSTUK 8 Kinderspel en oorlogswinter

HOOFDSTUK 9 Tweede bombardement en bevrijding

HOOFDSTUK 1 Kindertijd, oorlogstijd

1 Wat zijn bronnen?

--

2 Is een ooggetuige ook een bron? Leg uit waarom wel of niet.

--

3 Kruis aan: De kaart laat Enkhuizen zien in:

1930	1940	1950	nu

4 Les bron 2, 3, 4 en 5. Wat heeft elke bron met de Tweede Wereldoorlog te maken?

<i>Bron</i>	<i>Deze bron heeft te maken met de Tweede Wereldoorlog, want .....</i>
Bron 2 Dirk van der Deure	
Bron 3 Suus Heering	
Bron 4 Henk de Jong	
Bron 5 Hinke van Selst	

WERKEN MET DE KAART

5 Hoe zoek je op de kaart een school van vroeger op?

--

6 Hoe zoek je op de kaart een straat op?

--

7 Bekijk op de kaart Vak L-9, M-9, L-10 en M-10. Je ziet een sluis, de Drommedaris, een brug naar het Zuiderspui. Het buurtje van de Dromedaris.

Teken dit stuk van de kaart over. Maak op de goede plek een leuk tekeningetje van de Drommedaris (op bron 59 op bladzij 24 zie je hem in de verte), de brug naar het Zuiderspui en de sluis. Kleur de straatjes rood, het water blauw en het grasveld groen. Je mag er ook bootje bij tekenen of een sluiswachter.

Het buurtje van de Drommedaris

<i>L-9</i>	<i>M-9</i>
<i>L-10</i>	<i>M-10</i>

Stripverhaal hoofdstuk 1 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 1 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 2 Mobilisatie

1 Hoe ontstond de Tweede Wereldoorlog? Vul in.

1 Hitler viel op 1 september 1939 Polen aan	2 Frankrijk en Engeland .....
---	-------------------------------

2 Wat betekenen deze woorden?

<i>Woord</i>	<i>Betekenis</i>
neutraal	
mobilisatie	
vaarpolder	
bewaarschool	

3 Kruis aan: Wat weet jij nu al van de Tweede Wereldoorlog?

<i>Gebeurtenis</i>	<i>Wist ik al</i>	<i>Wist ik niet</i>
Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers ons land binnen		
Tijdens de Tweede Wereldoorlog wilde Hitler zoveel mogelijk joden vermoorden		
Enkhuizen is twee keer gebombardeerd tijdens de oorlog		
In Enkhuizen zaten ook onderduikers		
Op 5 mei 1945 was de Tweede Wereldoorlog oorlog voor Nederland afgelopen		

4 Wat kwamen de Nederlandse soldaten doen, tijdens de mobilisatie?

--

5 Lees bron 14. Wat vonden de jongens uit Enkhuizen van de mobilisatie?

--

6 a *Voor de meisjes*: Stel dat jij dat meisje was dat een soldaat had leren schaatsen (blz. 6). Later verdwenen die soldaten weer uit Enkhuizen. Je schrijft je soldaatje een brief.

b *Voor de jongens*: Je hebt als soldaat leren schaatsen van een leuk meisje uit Enkhuizen (blz. 6) . De mobilisatie is over en je bent weer thuis in Limburg. Schrijf haar een brief. Neem een apart vel papier. Maak er tekeningetjes omheen. Leuk voor de tentoonstelling.

Enkhuizen 15 mei 1940

Lieve .....

WERKEN MET DE KAART

7 Langs welke twee wegen kon je vroeger de stad uit?

1 Langs de	Je ging dan naar .....
2 Onder de Koepoort door	Je ging dan naar .....

8 Dirk van der Deure (bron 13) woonde aan de Zuiderboerenvaart en zat in de Raamstraat op school. Langs welke wegen of stegen liep Dirk naar school?

Stripverhaal hoofdstuk 2 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 2 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 3 De overval

1 Waarom liet de wachtpost in Bergen de piloten doorslapen?

2 Hoe kwam het dat Nederland ook in de Tweede Wereldoorlog betrokken werd?

3 Waarom kwamen de inwoners van Spakenburg en Bunschoten naar Enkhuizen?

4 Lees bron 16 en 18.

Waar woonden de Spakenburgers en Bunschoters, toen ze in Enkhuizen waren en waarom was dat vaak gezellig?

5 Hadden jullie ook evacuees opgenomen in je huis, denk je?

6 Op welke twee plekken hielden de Nederlandse soldaten de Duitsers tegen in mei 1940?

7 Wat deden de marineschepen om de soldaten bij Kornwerderzand te helpen?

8 Waarom gaf Nederland zich over aan de Duitsers?

9 Je was er bij! Bovenop de Drommedaris zie je de bemanning van de veerboten hun schepen op de strekdam jagen (bron 21). Later kom je thuis. Daar mopperen ze: wat stom om die mooie schepen kapot te maken! Wat is je antwoord dan?

WERKEN MET DE KAART

10 Je gaat evacués ophalen uit de Westerkerk. Je brengt ze naar een familie in het Hennegat. Langs welke wegen en stegen loop je met hen?

11 Veel Enkhuizers en ook de evacués gingen naar het badhuis. Daar kon je je wassen. Haast niemand had al een badkamer. Aan welke straat was het Badhuis 'Witte Kruis'?

12 Bekijk bron 22. In welk vak op de kaart is de uitgang van de haven, waarin de veerboot was afgezonken?

Stripverhaal hoofdstuk 3 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 3 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 4 De Duitsers komen!

1 Wat werd het hoofdkwartier van de Duitsers in Enkhuizen?

2 De Duitse bezetter wilde dat Nederlandse mannen in Duitsland gingen werken. Waarom hadden ze daar extra arbeiders nodig?

3 Lees bron 25. Prinses Margriet is een zus van koningin Beatrix. Toen Margriet geboren werd, was Beatrix ook nog klein. Waar waren Beatrix en haar moeder, toen Margriet geboren werd?

4 Burgemeester Haspels deed het fout volgens de Duitsers. Wat deed hij dan fout?

5 Lees bron 26. Pieter Jan werd verliefd op de dochter van de nieuwe burgemeester Broere. Waarom gaf hem dat een vreemd gevoel?

WERKEN MET DE KAART

6 Je bent een Duitse officier. Je gaat vanuit het hoofdkwartier naar de haven om de kapitein van een marineschip te spreken. Dat ligt aan Tussen twee havens. Hoe loop je erheen?

Stripverhaal hoofdstuk 4 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 4 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 5 Bombardement op de Oostertuinstraat

1 In 1940 werd Enkhuizen twee keer gebombardeerd. Op welke twee data was dat?

2 Wie bombardeerde Enkhuizen toen en waarom?

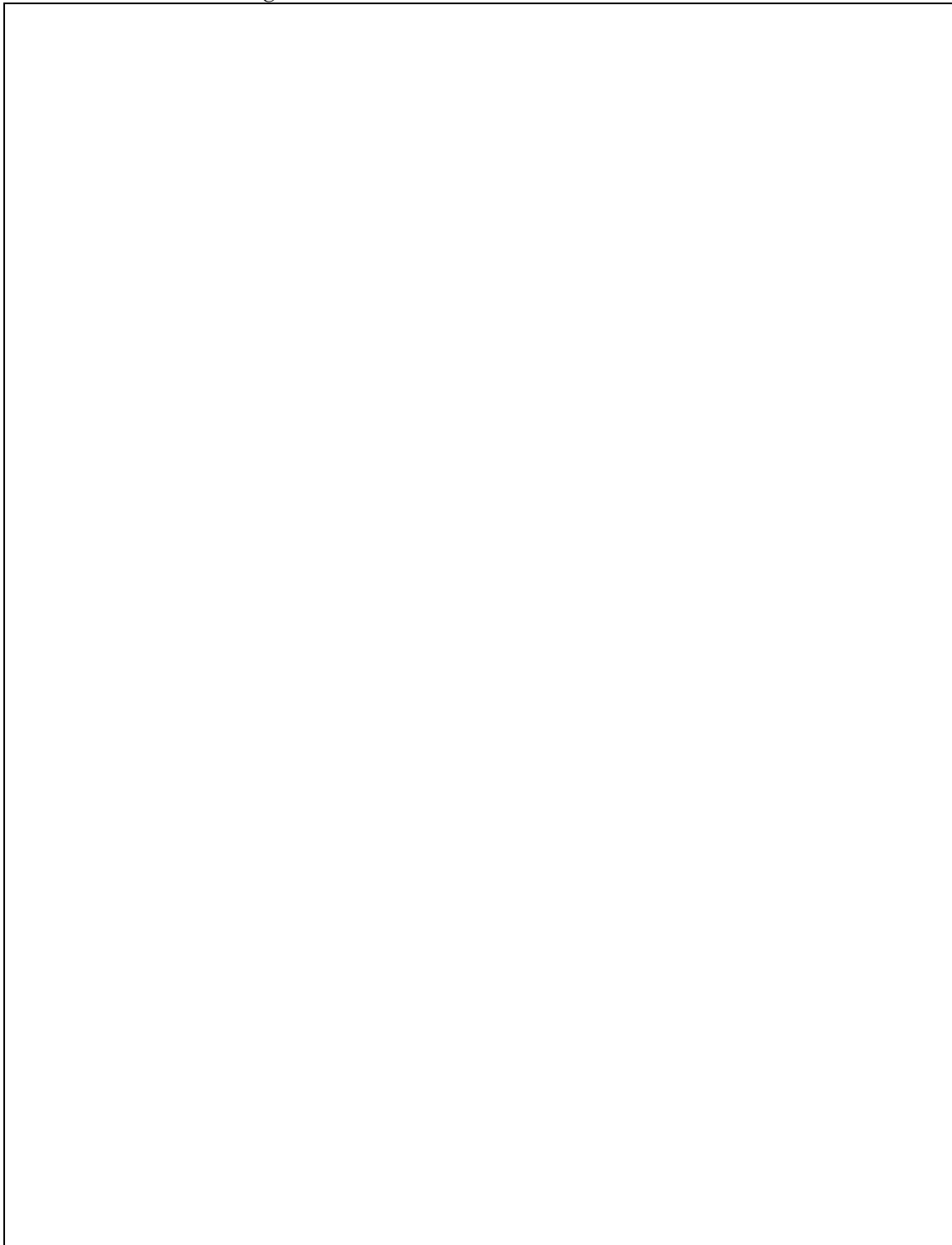
3 Bekijk bron 30. Wat gebeurde er met de familie die in het verwoeste huis woonde?

4 Bekijk bron 32. Waarom was er hout voor de vensters getimmerd, denk je?

WERKEN MET DE KAART

6 Teken de omtrek van de kaart van Enkhuizen na. Teken vlammen en bommen op de twee plekken waar bommen vielen in 1940. Schrijf de straten erbij.

7 Lees het verhaal van Henk de Jong in bron 31. Maak een tekening van wat Henk de Jong bij de Wilhelminabrug zag. Kan ook op een apart vel papier. Leuk voor de tentoonstelling.

Stripverhaal hoofdstuk 5 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 5 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 6 Joden in Enkhuizen

1 Wat wilde Hitler met de joden doen?

--

2 Wat is de overeenkomst en wat het verschil tussen het christelijke en het joodse geloof?

--

3 In Nederland wonen nu ook mohammedanen, die in Allah geloven (islam). Wat is de overeenkomst en wat het verschil tussen het joodse geloof en de islam?

--

4 Joden in Enkhuizen mochten steeds minder van de Duitsers. Dat ging in stapjes. Vul in.

Stap 1	
Stap 2	
Stap 3	
Stap 4	
Stap 5	
Stap 6	

5 Uiteindelijk moesten alle joden Enkhuizen verlaten (22 april 1942). Vul achter de plaatsnamen in wat de Duitsers daarna met hen deden.

Amsterdam	
Westerbork	
Auschwitz	

6 Wat gebeurde er met het Enkhuizer jongetje Samuel Max Akker?

--

7 Lees bron 39. Zie je het voor je? Suus Heering die eten naar Maarten Prak brengt? Bedenk dat je of Suus bent, of Maarten Prak. Schrijf nu een gedichtje over wat er gebeurde en hoe je je voelde. Dat kan in de vorm van een elfje, rijmend of zonder rijm. Kan ook op een apart vel papier. Leuk voor de tentoonstelling.

8 Waarom werd er een brug genoemd naar de familie Mazereeuw?

WERKEN MET DE KAART

9 Je bent een joods kind in Enkhuizen en gaat met vader en moeder na de dienst in de synagoge naar het joodse kerkhof. Hoe gaan jullie?

10 Lees bron 38. Hoe ging Nico Schouten met zijn bakkerkar van de synagoge naar de Noorderhavendijk?

Stripverhaal hoofdstuk 6 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 6 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 7 De Ondergrondse en onderduik

1 Wat is onderduiken en waarom deden Nederlandse mannen dat?

--

2 Dirk Wierenga is een echte verzetsheld. Vertel hier in het kort zijn levensverhaal. Lees ook bron 44 nog eens door. Kan ook op een apart vel. Leuk voor de tentoonstelling.

--

3 Waarom staat er een foto (bron 40) van de Ontmoetingskerk in dit hoofdstuk, denk je?

--

4 Waarom kon je alleen maar iets kopen als je een bon ervoor had? En waarom moest je dan toch ook geld betalen?

--

5 Vul achter elk woord in waarom dat gebeurde en wat dat te maken had met het verzet.

<i>Huisnummers weghalen</i>	Waarom?
	Verzet?

<i>Geheime kranten uitgeven</i>	Waarom?
	Verzet?
<i>Vals paspoort afgeven</i>	Waarom?
	Verzet?
<i>Wapens ophalen bij droppings</i>	Waarom?
	Verzet?
<i>De IJsfabriek leeg halen</i>	Waarom?
	Verzet?

WERKEN MET DE KAART

6 Bekijk en lees bron 45. Hoeveel kilo eten is dat bij elkaar? Hoeveel veldschuiten heb je nodig, denk je om dit allemaal in het geheim weg te halen? Bel anders eens een tuinder op.

Hoeveel kilo?
Hoeveel veldschuiten?

7 Van waar naar waar voeren de verzetslieden met hun buit uit de IJsfabriek?

--

Stripverhaal hoofdstuk 7 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 7 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw. Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 8 Kinderspel en oorlogswinter

1 Stel dat Duitse soldaten hadden mee willen doen aan de Elfstedentocht. Had jij dat goed gevonden?

2 Waarom kreeg Gre Kornalijslijper geen nieuwe schoenen, denk je?

3 Lees bron 47, 48 en 51. Dit zijn jongens die deze avonturen meemaakten. Zouden meisjes dat nu ook spannend vinden?

4 Lees bron 49. Wat was vroeger een dagje uit. Vergelijk dat eens met nu.

5 Lees bron 50. Wat zou jij er van gevonden hebben, dat je vriend door een Duitse matroos was gered?

6 Maak de sierraden na die Suus Heering zelf maakte. Mooi voor de tentoonstelling. Schrijf erbij waarom dit met de oorlog te maken heeft.

7 Hoe kwamen de Enkhuizers aan brood?

8 Lees bron 58. Schrijf een brief aan een oom uit Friesland, waarin je vertelt dat de Amsterdamse baby's niet zullen komen. Leuk voor in de tentoonstelling, als je dat op een apart papier doet.

Enkhuizen 20 maart 1945

Lieve Oom .....

WERKEN MET DE KAART

9 Je hakt hout op De Vest en haalt later kooltjes langs de spoorbaan. Je woont aan de Breedstraat. Langs welke wegen en stegen breng je al die spullen naar huis?

Stripverhaal hoofdstuk 8 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 8 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Dat doen we bij elk hoofdstuk opnieuw.

Dan mogen weer vier andere leerlingen dit werk doen. Zo werk je met je hele klas aan een groot stripboek. Leuk voor een tentoonstelling.

HOOFDSTUK 9 Tweede bombardement en bevrijding

1 Waarom waren er zoveel mensen op straat, toen de bommen vielen?

2 Lees bron 60. Maak een tekening van hoe Cees gewond werd, of hoe hij daarna werd weg gebracht door zijn vader en moeder. Neem je een apart vel papier, dan kan hij in de tentoonstelling.

3 Lees bron 61. Stel je voor dat jij toen Hans Kuperus was geweest. Hoe had jij je dan gevoeld? En hoe had je daar jaren later nog over gedacht?

Hoe ik me toen gevoeld had...

Hoe ik daar jaren later over had gedacht.....

4 Lees bron 62. Hoeveel mensen kamen er in totaal om en hoeveel daarvan waren kinderen? Teken dit ook om in een percentage.

5 Bekijk bron 65 en 66. Waarom staan deze gebouwen in dit hoofdstuk afgebeeld?

6 Bekijk bron 67. Schrijf een feestelijk lied over de bevrijders van Enkhuizen. Je mag een bestaand liedje nemen en een andere tekst erbij maken. Doe dat op een apart vel papier, teken eromheen. Leuk voor de tentoonstelling.

Feestlied voor de bevrijders

7 Bekijk bron 68. Welke landen waren onze bevrijders? Moeilijke vraag hoor, dat kun je alleen aan de vlaggen zien!

WERKEN MET DE KAART

8 Lees bron 64. Langs welke route reed Dirk van der Deure de doden van het bombardement naar het ziekenhuis?

Stripverhaal hoofdstuk 9 (vier leerlingen)

Lees hoofdstuk 1 nog eens door en lees en bekijk de bronnen. Deel het verhaal in in vier stukken. Neem ieder een vel papier en teken daarop een van de vier stukken van het verhaal. Schrijf er tekstjes bij. Nu is het stripverhaal af. Leuk voor een tentoonstelling.